

Självständigt arbete på grundnivå

Independent degree project – first cycle

Pedagogik

Education Science

Vilka metoder använder pedagoger för att elever inom autismspektrumtillståndet ska klara skoldagen?

– ur ett lärandeperspektiv

Petra Andersson

Mittuniversitetet

MID SWEDEN UNIVERSITY

Campus Härnösand Universitetsbacken 1, SE-871 88. Campus Sundsvall Holmgatan 10, SE-851 70 Sundsvall.

Campus Östersund Kunskapens väg 8, SE-831 25 Östersund.

Phone: +46 (0)771 97 50 00, Fax: +46 (0)771 97 50 01.

MITTUNIVERSITETET

Avdelningen för Utbildningsvetenskap

Examinator: Jimmy Jaldemark, jimmy.jaldemark@miun.se

Handledare: Catharina Höjjer, catharina.hojjer@miun.se

Författare: Petra Andersson, pean1100@student.miun.se

Utbildningsprogram: Pedagogik GR (C) PE014G.

Huvudområde: Pedagogik

Termin, år: HT 2015-VT 2016

Abstrakt

Enligt skollagen ska det tas hänsyn till alla barn och elevers olika behov. Barn och elever ska få stöd och stimulans så de utvecklas enligt utbildningens mål utifrån sina egna förutsättningar. Syftet med denna studie var att beskriva pedagogernas upplevelser i undervisningen av elever inom autismspektrumtillståndet. Studiens fokus var att få förståelse om hur undervisningen anpassades och underlättade för elever inom autismspektrumtillståndet som gick i skolan, ur sex pedagogers perspektiv. Kvalitativa semistrukturerade intervjuer genomfördes med respondenter som arbetade i olika skolor i södra Sverige. Det framgick att respondenterna hade liknande metoder för arbetet med varje enskild elev. Respondenterna poängterade vikten av struktur och individuellt utformade arbetsscheman och menade att detta var de viktigaste delarna i arbetet med elever inom autismspektrumtillståndet. Respondenterna ansåg att eleverna mår som bäst när de fick en lukrativ struktur i vardagen.

Studien ansågs ha relevans då tidigare forskning visade att antalet elever inom autismspektrumtillståndet ökade. Intentionen var att studien kan synliggöra pedagogernas metoder och vara till intresse för de som arbetade med elever inom autismspektrumtillståndet.

Nyckelord: *Autismspektrumtillstånd, metoder, samarbete, skolan, struktur*

Innehållsförteckning

INTRODUKTION	1
INLEDNING	1
DEFINITION AUTISMSPEKTRUMTILLSTÄND	2
BAKGRUND	2
PROBLEMFÖRMULERING	3
SYFTE	3
FRÅGESTÄLLNING	3
KUNSKAPSÖVERSIKT	4
LÄRARENS KOMPETENS OCH ATTITYD	4
VIKTIGT MED BEDÖMNING OCH TIDIGA INSATSER	4
OLIKA BEHOV – OLIKA METODER	5
METOD	8
INSTRUMENT	8
URVAL	8
FORSKNINGSETISKA ASPEKTER	9
GENOMFÖRANDE	9
ANALYSMETOD	10
TILLFÖRLITLIGHET	10
RESULTAT	11
PRESENTATION AV PEDAGOGERNAS TIDIGARE ERFARENHETER	11
<i>Utbildning</i>	11
<i>Sammanfattning</i>	12
METODER SOM UNDERLÄTTAR UNDERVISNINGEN	12
<i>Repetition</i>	12
<i>Struktur</i>	13
<i>Tekniska hjälpmedel</i>	13
<i>Sammanfattning</i>	14
SAMARBETEN	14
<i>Åtgärdsprogram</i>	14
<i>Assistenten</i>	15
<i>Relationen mellan pedagog och elev</i>	15
<i>Föräldrakontakt och myndighetskontakt</i>	15
<i>Sammanfattning</i>	16
DISKUSSION	17
SLUTSATS	19
METODDISKUSSION	20
FRAMTIDA FORSKNING	20
AVSLUTANDE REFLEKTIONER	21
REFERENSER	22
BILAGA 1	24
INTERVJUGUIDE:	24

Introduktion

Inledning

Jag har alltid varit intresserad av att hjälpa andra, framförallt barn och ungdomar. Att alla ska ha samma rättigheter till att klara sig i världen och att man ska hjälpa elever som riskerar att inte kunna klara skolgången är en självklarhet enligt mig. Alla ska klara skolan oavsett om man har en diagnos eller inte. Anledningen att studien handlar om just elever inom autismspektrumtillståndet är att jag just nu i skolans värld och det är givande men samtidigt svårt arbete. Man kan inte dra alla elever inom autismspektrumtillståndet över samma kam, alla är de olika med olika problematik. I arbetet ingår många samtal med eleverna, lärarna, specialpedagoger, rektorer och föräldrar. Det är ett stort pussel att få ihop en vardag. Har man dessutom flera elever inom autismspektrumtillståndet i samma klass så blir det genast svårare. Skolan arbetar med att inkludera elever med olika problematik i vanliga klasser och på fritidshem och det är viktigt att alla som arbetar med dessa elever vet hur de ska hantera eleverna, både för eleven själv men också för pedagogen och för klasskamraterna. Jag valde att studera vilka metoder som pedagogerna kan använda sig av i det dagliga arbetet under lektionerna med elever inom autismspektrumtillståndet.

Skolverket (2015b) skriver att i utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt och en strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

I Skolverket (2014) står det att lärare och annan skolpersonal ska uppmärksamma tecken på att en elev är i behov av extra anpassningar, identifiera elevens behov och skyndsamt börja anpassningen i olika lärmiljöer i skolan. Att hjälpa en elev med att planera och strukturera ett schema över skoldagen, eller att ge extra tydliga instruktioner, eller stöd för att sätta igång arbetet är exempel på extra anpassningar. Till extra anpassningar hör även fristående specialpedagogiska insatser, exempelvis en speciallärare som under en kort tid arbetar tillsammans med eleven. Skolverket skriver att en elev är i behov av särskilt stöd om eleven, trots att skolan gjort extra anpassningar, inte utvecklas i riktning mot kunskapsmålen eller mot att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås.

Socialstyrelsen (2010) skriver att i mötet med barn med tecken på psykisk ohälsa så kan man som lärare behöva stöd från personal som har medicinsk, psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk kompetens som till exempel barnhälsovården, elevhälsan och skolhälsovården.

Enligt Socialstyrelsen så är beteendeproblem väsentligt för barns utveckling då omfattningen, intensiteten, varaktigheten och konsekvenserna allvarligt påverkar barnens sätt att fungera i sin vardag. Vid stora problem kräver de uppmärksamhet från vuxna och det blir nödvändigt med välplanerade insatser i flera av barnens miljöer. Det räcker heller inte med åtgärder från en enskild pedagog utan insatserna måste göras i nära samverkan med föräldrar och elevhälsoteam eller barnhälsovård och ofta också aktörer utanför skolan som till exempel socialtjänsten.

Socialstyrelsen skriver att vuxna ofta antar att barn vet vad som förväntas av dem utan att man tydligt har formulerat eller diskuterat det ihop med barnen. Där måste föräldrar och pedagoger lägga ner mer möda på att formulera vad man egentligen förväntar sig av barnen och göra det med positiva formuleringar. Dock behöver pedagogerna också utbildning för

att kunna utveckla sitt förhållningssätt till barnen i sin grupp och för att klara det ledarskap som yrket kräver. Skolan behöver också ha metoder för att systematiskt följa varje elevs inläring så att man tidigt fångar upp barn som utvecklas i riktning mot att hamna efter och kan erbjuda dem stöd. Pedagogerna behöver skapa förståelse för barnets villkor så att kraven, bemötandet, hjälpen och den pedagogiska planeringen anpassas till hans eller hennes förutsättningar (Socialstyrelsen, 2010).

Definition Autismspektrumtillstånd

Autismspektrumtillståndet är ett samlingsnamn för de neuropsykiatriska funktionsnedsättningar som har gemensamma begränsningar inom de tre områdena social interaktion, kommunikation och föreställningsförmåga. Autismspektrumtillståndet, AST, omfattar autism, Aspergers syndrom, atypisk autism och desintegrativ störning i barndomen. Även den inofficiella diagnosen autistiska drag räknas in. Samtliga autismspektrumtillstånd räknas enligt DSM-IV som en genomgripande störning i utvecklingen där även Retts syndrom ingår men Retts syndrom räknas inte till autismspektrat för att det även ger fysiska symptom så jag kommer inte räkna med den. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, DSM, är en handbok för psykiatri som innehåller standarddiagnoser som för psykiatriska sjukdomstillstånd. DSM används mest i USA men också i andra delar i världen. Vi i Sverige använder främst ICD-10, International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems – Tenth Revision. Det är den nu gällande upplagan av ICD, som är en allmänt accepterad standard för klassificering av sjukdomar, utgiven av WHO, World Health Organization (2016).

Enligt WHO:s studier som genomförts de senaste 50 åren så verkar förekomsten av AST öka globalt. Det finns många förklaringar till denna uppenbara ökning i förbättrad medvetenhet, utbyggnad av diagnostiska kriterier, bättre diagnosverktyg och förbättrad rapportering. Det finns dock inga belegg för att det skulle finnas samband mellan AST och vaccinationer. WHO, anger att 1 av 160 barn räknas in i autismspektrumtillståndet. En del av gruppen inom autismspektrumtillståndet klarar av att leva ett självständigt och produktivt liv medan andra har svåra funktionshinder och kräver livslång vård och stöd. Evidensbaserade psykosociala insatser såsom beteendeterapi kan minska kommunikationssvårigheter och socialt beteende som leder till en positiv inverkan på livskvalitet och välbefinnande påvisar WHO.

Det som är avgörande för alla berörda är en tidig diagnos och bra information och om det sätts en diagnos tidigt kan pedagogik, miljö och stöd anpassas till de specifika behov som en elev inom autismspektrumtillståndet har och med tidig, välplanerad och anpassad skolgång kan elever inom autismspektrumtillståndet göra stora framsteg trots sina svårigheter. Med rätt stöd kan många ta in skolkunskaper och vissa kan klara högre studier. Som vuxna kan personer med diagnoser inom autismspektrumtillståndet fungera relativt självständigt även om många oftast har kvar en del av sina särdrag dock är det vanligt att många behöver omfattande hjälp och stöd (Skolverket, 2014).

Bakgrund

I detta arbete undersöks vilka olika metoder som pedagoger kan använda sig av i arbetet med elever inom autismspektrumtillståndet (AST) för att underlätta elevernas skoldag för redan i tidig ålder ställs det höga krav på vad en elev ska klara av. I Läroplanen för

grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmen, (2015a) står det att "undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov" (s. 8).

I skolans verksamhet krävs det tidigt att eleverna ska sitta still, koncentrera sig längre stunder, arbeta självständigt och följa regler. Eleverna ska uppnå bestämda kunskapsmål och kunna ta instruktioner. Detta är krav som en elev inom autismspektrumtillståndet har mycket svårt att uppfylla. I en omgivning som ställer sådana krav föreligger en stor risk att dessa elever misslyckas.

Socialstyrelsen (2010) skriver att något som har uppmärksammats de senaste åren är förskolan och skolans möjligheter att utveckla stödjande miljöer för hälsa, lärande och trygghet. Genom hälsofrämjande insatser för alla barn kan förskolan eller skolans klimat förbättras och deras möjligheter för att klara av sina mål ökar. Ofta går det att se tecken på psykisk ohälsa tidigt, redan i förskoleålder och tidiga skolålder och med rätt stöd ökar möjligheterna till utveckling och lärande för dessa barn (s.3).

Problemformulering

Hur arbetar pedagogerna med olika metoder och vilka metoder används i grundskolans pedagogiska arbete för att individanpassa undervisningen till elever inom autismspektrumtillståndet?

Syfte

Studiens syfte var att beskriva pedagogernas upplevelser i undervisningen av elever inom autismspektrumtillståndet. Jag vill få förståelse om hur undervisningen anpassas och underlättar för elever inom autismspektrumtillståndet som går i ordinarie klass på grundskolan, ur sex pedagogers perspektiv.

Frågeställning

För att syftet ska uppnås så kommer studien utgå ifrån följande frågeställningar:

- Vilka olika metoder används av pedagoger i skolan för att underlätta för elever inom autismspektrumtillståndet?
- Vad underlättar elevernas inläring?

Kunskapsöversikt

Lärarens kompetens och attityd

I Alexander, Ayres och Smiths (2015) artikel inkluderar författarna 23 studier där forskare experimentellt utvärderade utbildningen för lärare till elever inom autismspektrumtillståndet. Författarna sammanfattade kvalitativ information om studierna och deltagarnas egenskaper. Därefter relaterade författarna lärarnas utövande till elevernas mål baserade på evidensbaserade metoder (EBP). Alexander, Ayres och Smith anser att användningen av evidensbaserade metoder kan leda till förbättringar i livet för elever inom autismspektrumtillståndet och deras familjer. Resultatet tyder på att forskning ofta har fokuserat på att utbilda lärare i användningen av beteendemässiga interventioner för att förbättra för eleverna. Det bästa sättet för skolor att ge stimulerande utbildningsmiljöer för det växande antalet elever inom autismspektrumtillståndet är att utbilda och stödja lärare inom evidensbaserade metoder, EBP. Då EBP inte är så välkänt än så är det många lärare är osäkra inom det användningsområdet och då är det viktigt att lärarutbildningen erbjuder utbildning.

Då det förekommer osäkerhet, rädsla och okunskap bland lärares inställning för att jobba med elever inom autismspektrumtillståndet bör forskning rikta in sig på varför det är så. Lee, Yeung, Tracey och Barker (2015) påvisar att lärarnas attityder till inkluderingen av barn med särskilda behov i vanliga klassrum varierar. Tidigare studier har undersökt lärarnas attityder i grundskolor och gymnasier i västvärlden men det är lite känt om inställningarna i östländerna. I Lee, Yeung, Tracey och Barkers studie användes enkäter för att undersöka förskollärares attityder i Hong Kong och lärarna rapporterade endast blygsamt stöd för integration. Lärare med utbildning inom specialundervisning var starkare förespråkare för integration. Lee, Yeung, Tracey och Barkers resultat visar att detta stöd för inkludering inte gäller för alla barn utan lärarna är mer tveksamma till att stödja införandet av barn med utvecklingsstörning, fysiska funktionshinder, synskada, hörselskada, AST och ADHD. De anser att framtida forskning bör undersöka varför vissa typer av särskilda behov uppfattas mer utmanade av lärarna.

Viktigt med bedömning och tidiga insatser

Enligt Paynter (2015) så ökar antalet skolbarn med diagnoser inom autismspektrumtillståndet. Dessa barn hänvisas till bedömningar av olika skäl, bland annat för att bedöma intellektuella funktionsnedsättningar, berättigande till stöd eller för att övervaka utvecklingen. De olika beteenden och förmågor som är associerat med autismspektrumtillståndet (AST), såsom svårigheter med social interaktion, kommunikation och föreställningsförmåga, kan göra sådana bedömningar mer utmanade än för bedömningar med barn som inte räknas inom autismspektrumtillståndet. I Paynters artikel ingår egenskaperna med AST, utmaningar med bedömningar, strategier för att välja, förbereda och genomföra en standardiserad bedömning för att tillhandhålla information för att slutföra en giltig bedömning av ett barn inom autismspektrumtillståndet. Ju tidigare man kan göra dessa bedömningar, desto bättre är det för eleven för då görs rätt anpassningar för den.

Reichow, Barton, Boyd och Hume (2014) utförde en studie för att ta reda på hur effektivt tidig intensiv beteende intervention (EIBI) är och om det ökade de funktionella beteenden och färdigheter hos barn och ungdomar inom autismspektrumtillståndet. EIBI (Early Intensive Behavioral Intervention) är en av de mer väletablerade behandlingarna för autismspektrumtillstånd enligt Reichow et al. (2014). Det finns för närvarande inga botemedel eller psykoterapier för att effektivt behandla alla symptom.

Reichow et al. använde sig av olika databaser där de sökte information om olika studier där de hittade fem stycken som de använde sig av där EIBI jämfördes i olika behandlingar. Studien visade att det finns vissa belegg att EIBI är en effektiv behandling för vissa barn inom autismspektrumtillståndet. Barnen som fick behandlingen klarade sig bättre i testerna av adaptivt beteende (beteenden som ökar självständighet och förmågan att anpassa sig till sin miljö), intelligens, sociala färdigheter, kommunikation, språk och livskvalitet. Ju tidigare man satte in EIBI desto bättre kan det vara för barnen. Men det behövs ytterligare studier för att göra starkare slutsatser om effekterna av EIBI för barn inom autismspektrumtillståndet argumenterar Reichow et al. (2014).

Olika behov – olika metoder

När autism beskrevs för första gången så utmärktes främst de stora svårigheter i det sociala samspelet som ett utmärkande drag av personer inom autismspektrumtillståndet och så har det varit sen dess argumenterar Reichow, Steiner och Volkmar (2012).

Reichow et al. påvisar att personer inom autismspektrumtillståndet har svårigheter i det sociala samspelet och de vill med sin studie påvisa effekten av sociala färdighetsgrupper för personer mellan 6 till 21 år för att förbättra social kompetens, social kommunikation och livskvalitet för dessa personer. Reichow et al. sökte efter artiklar i olika databaser och hittade fem stycken studier som de använde sig av i sitt arbete. Social kompetens grupper är en av de mest använda och rekommenderande behandlingar till att förbättra sociala färdigheter för elever inom autismspektrumtillståndet. Det visade att det finns vissa belegg för att sociala färdighetsgrupper kan förbättra för vissa barn och ungdomar inom autismspektrumtillståndet men det behövs mer forskning för att dra mer robusta slutsatser skriver Reichow et al. Resultaten i författarnas studie tyder på att deltagarna i sociala färdighetsgrupper kan göra blygsamma vinster i social kompetens, har bättre vänskap och upplevde mindre ensamhet. Men för att få mer konkreta resultat så måste mätning ske varje dag.

Även Power och Costley (2014) berör vikten av social träning för elever inom autismspektrumtillståndet. Författarna skriver i deras artikel om ett samarbete mellan Autism Spectrum Australien och University of Western Sydney Australien. I samarbetet bildades Social Club- nätverket för barn och ungdomar för att ge strukturerade möjligheter för positiva kamratrelationer i säker, stimulerande och ickedömande miljöer. Dataanalysen inramades av Bourdieus arbete där det hänvisades till fördelningen av social makt. Efter den här erfarenheten bekräftade föräldrar att deras barn var mer avslappnade när föräldrarna bytte ämne i en konversation och att arbeta i grupper. I Social Club arbetade handledare som var experter på området tillsammans med lärarstudenter från Universitetet. Power och Costleys data hämtades från enkäter och från intervjuer med lärare. Social Clubs handledare ansåg att de deltagande lärarstudenterna hade utvecklat en förståelse för att elever med autism frodas i strukturerade miljöer och att de skulle jobba därefter i sina blivande

klassrum. För de blivande lärarna var det äkta lärande som berikat deras förberedelse för klassrummet, när de fick veta hur många olika elever det kan finnas i bara en klass.

Vince Garland, Holden och Garland (2016) påvisar att en av utmaningarna för lärare som undervisar elever inom autismspektrumtillståndet är att i utbildningen genomföra evidensbaserade metoder (EBP) med trovärdighet. EBP används för att hjälpa dessa elever att förvärva riktade beteendemässiga eller akademiska kunskaper som efterfrågas. Lärare förväntas utbilda mångsidig population av elever med ett brett spektrum av akademiska behov. Sen förbereds lärare att kunna använda evidensbaserade metoder för att förbättra elevernas resultat. Forskare har rapporterat att lärare känner att de inte har tillräckligt med utbildning själva eller tillräckligt med tid att träna sina medarbetare i användningen av evidensbaserade metoder bland elever med särskilda behov enligt Vince Garland et al. Författarna utförde ett bekvämlighetsurval där tre manliga och tre kvinnliga lärarstudenter på avancerad nivå från ett universitet i USA deltog. Deltagarna läste en kurs för specialundervisning som fokuserar på EBP för elever med autism. I denna studie ville författarna undersöka effekten av simulerad undervisning i lärande miljö (TLE) och resultaten var effektiva för att öka trovärdigheten för lärarna när de arbetade med EBP. Eftersom antalet elever inom autismspektrumtillståndet ökar är det obestridligt att denna dominoeffekt speglar ett trängande behov för lärarhögskolor att förbereda utbildningar som leder till ett effektivt elevresultat enligt Vince Garland et al.

Luey (2014) skriver också att elever inom autismspektrumtillståndet ökar. Hennes litteraturstudie fokuserar på uthållighet, behållning och framgångsrikt slutförande bland elever inom autismspektrumtillståndet i eftergymnasial utbildning. Luey fick inte fram någon konkret statistik som visade förekomsten av autismspektrumtillståndet bland eleverna men Autism Society of Canada uppskattar att en av 200 barn i Canada har fått diagnosen autism år 2013 och att för närvarande är examensfrekvensen 20 % för den autistiska befolkningen. Luey drar slutsatsen att om man ökar uthålligheten och behållningen så gör det att eleverna slutför sina studier vilket i sin tur leder till att samhället får fler välutbildade, användbara och produktiva medlemmar. Alla medlemmar i samhället bör ha möjlighet att få stöd i att uppnå sin potential och gör man tidiga investeringar minskar behovet av långsiktig social finansiering enligt Luey (2014).

För att förstå vetenskap/vetenskapliga texter krävs omfattande bakgrundskunskap. Elever inom autismspektrumtillståndet har ofta svårigheter att förstå abstrakt språk och bildspråk och koppla tidigare bakgrundskunskap vilket gör att de har svårt att förstå vetenskap/vetenskapliga texter argumenterar Knight, Wood, Spooner, Browder och O'Brien (2015). Om forskning om läsning för elever inom autismspektrumtillståndet saknas så är forskning om effektiva metoder för att lära vetenskap lika begränsad skriver Knight et al. Denna studies inriktning är elektroniska texter, eText, och om den kan främja förståelse av det vetenskapliga ämnet för elever med olika funktionshinder. Enligt Center for Applied Special Technology, Book Builder™, används eText för att främja läsning för alla elever påvisar Knight et al. Denna studie representerar den första i en serie av studier för att undersöka fördelarna med eText för elever inom autismspektrumtillståndet. Deltagarna är noga utvalda då de var tvungna att kunna hantera en dator, passa in i rätt kriterium inom autismspektrumtillståndet etc. Man skulle mäta trohet och tillfredsställelse i studien och eftersom detta var den första studien av flera så ville man påvisa att eText var ett bra

hjälpmedel för elever inom autismspektrumtillståndet och att fortsatta studier var genomförbara. Knight et al. (2015) anser att eftersom detta var den första av få studier inom området för eText som stödmaterial för elever inom autismspektrumtillståndet så finns det flera vägar för framtida forskning.

Eisenhower, Bush och Blacher (2015) undersöker övergången till skolan för elever inom autismspektrumtillståndet. Övergången till skolan från förskolan är en viktig milstolpe för alla barn, oberoende om de har ett funktionshinder eller inte. När barnen kommer till skolan så måste de anpassa sina sociala och akademiska beteendemönster för att passa de krav som ställs i skolmiljön. Förmågan att anpassa sig till skolan har viktiga konsekvenser för barns långsiktiga akademiska framgång, beteendefunktion och social anpassning men för barn inom autismspektrumtillståndet, som har svårigheter med kognitiva, sociala, adaptiv, självreglerande och kommunikation, så kan denna anpassning vara väldigt utmanande enligt Eisenhower et al. (2015).

Eisenhower et als genomgång av litteraturen visar att kvaliteten på tidiga relationer mellan elev och lärare kan spela en viktig roll i processen för unga elever inom autismspektrumtillståndet. Faktorer som är viktiga för att förutsäga kvaliteten i relationen mellan elev och lärare, och i slutändan skolresultat, härrör från den befintliga litteraturen som är starkt fokuserad på normalutvecklade elever. Förbättrar man relationen mellan elev och lärare för elever inom autismspektrumtillståndet så är det ett viktigt mål för framtida interventionsstudier vars resultat skulle gynna skolpsykologer. Skolpsykologer har ofta till uppgift att underlätta integrationen av elever inom autismspektrumtillståndet i vanliga klassrum. Framtida forskning som fokuserar på att identifiera föräldra- eller lärarbaserade faktorer som driver relationen mellan elev och lärare för elever inom autismspektrumtillståndet skulle öppna dörrar för familje- och skolfokuserade insatser enligt Eisenhower et al.

Metod

Valet av forskningsmetod beror alltid på vad forskaren vill ha svar på i sin forskning för vissa frågor kan man bara få svar på genom kvalitativa studier. Om intresset är att beskriva, förklara och tolka används en kvalitativ metod (Ahrne & Svensson, 2011). Frågorna rör människors upplevelser av olika saker eller deras syn på verkligheten.

Kvalitativa studier bygger på en forskningsstrategi där tonvikten oftare ligger på ord än på kvantifiering vid insamling och analys av data (Bryman, 2011). Valet för denna studie att göra en kvalitativ inriktad forskning där datainsamlingen fokuserade på mjuk data i form av kvalitativa intervjuer (Patel & Davidson, 2011, s. 14) för studien går ut på att beskriva olika metoder pedagoger idag använder i skolan och hur undervisningen går till.

I en kvalitativ intervju så är intervjuare och intervjuperson båda medskapare i ett samtal. Dock så ingår de i samtalet på olika grunder då det är intervjuaren som genomför samtalet för sitt forskningsproblem medan intervjupersonen har ställt upp på intervjun utan att ha någon direkt nytta av den (Patel & Davidson, 2001, s.82).

Kvalitativa intervjuer har oftast en låg grad av strukturering, frågorna som ställdes gjorde utrymme för intervjupersonen att svara med egna ord men det var en semistrukturerad intervju då studien hade bestämda teman som skulle beröras (s.82).

Instrument

Empirin samlades in genom sex enskilda intervjuer. Studien hade bestämda punkter, teman, som frågorna handlade om så det blev inga direkta ja eller nej svar utan intervjupersonen fick utveckla svaren mer och det var mer givande för denna studie än vad strukturerade intervjuer skulle ha varit. I studien användes också följdfrågor i form av "Kan du utveckla det lite mer?", "Kan du förklara lite mer?", "På vilket sätt?" och "Förstår jag dig rätt när du säger?". Bryman (2011) skriver att frågorna inte behöver komma i samma ordning som i intervjuguiden. Intervjuguiden är en lista över specifika teman som ska beröras (Se bilaga 1).

Urval

Syftet med en kvalitativ undersökning är nästan alltid att få en så bred och noggrann beskrivning som möjligt av det man undersöker och man kan därför välja personer som är så olika varandra som möjligt för att komma åt så mycket forskningsmaterial som möjligt. Forskaren kan också rikta in urvalet till personer som forskaren tror har mycket att berätta om området som ska beskrivas. I studiens urval var det inte någon tanke på att det skulle vara jämn fördelning på kön, etnicitet eller ålder hos dem som intervjuades, då det inte var studiens huvudsyfte med denna undersökning.

Bryman (2011) beskriver målinriktat urval genom ett samband mellan urval och forskningsfrågor. Bryman påvisar att "En forskare vill ofta få fram ett urval som kan säkerställa ett stort mått av variation i det stickprov som blir resultatet, det vill säga att medlemmarna av urvalet skiljer sig från varandra när det gäller viktiga kännetecken eller egenskaper." (s392). Alla pedagoger kommer någon gång under sitt yrkesverksamma liv att komma i kontakt med en eller flera elever med någon typ av funktionsnedsättning. Det är då viktigt som pedagog att veta hur man ska gå tillväga med dessa elever. Planen var att intervjua två elevassistenter, en specialpedagog och fyra lärare. I beräkningarna inför intervjuerna räknades det in att kunde bli bortfall av intervjupersoner så därför valdes det att eftersöka flera intervjupersoner vid förfrågningarna. Om det hade blivit för stort bortfall så hade det skickats ut ytterligare en förfrågan om intervju.

Forskningsetiska aspekter

Etiska aspekter är viktiga i alla undersökningar men speciellt viktiga är de i kvalitativa undersökningar eftersom forskaren har så få informanter där samt att informanterna berättar så mycket av sig själva. Som alltid ska forskaren vara ärlig och öppen kring sin undersökning. Forskaren måste försäkra sig om att informanterna inte kan identifieras och att de inte riskerar att lida någon skada av studien (Bryman, 2011). Detta kan medföra att forskaren ibland inte kan publicera allt som har sagts och forskaren måste också respektera om informanten själv säger att man inte får använda vissa delar av det som hon har sagt.

Vetenskapsrådet (2011) anger fyra viktiga punkter som forskare måste ta hänsyn till beträffande etiska principer:

- Informationskravet som innebär att respondenten ska bli informerad om syftet med forskningen och vilka metoder som används till det. Innan intervjun påbörjades informerades respondenterna om syftet med undersökningen.
- Samtyckeskravet som innebär att forskningen endast får genomföras efter att respondenten givit sitt samtycke och att respondenten när som helst får avbryta sin medverkan. Respondenterna fick, i samband med intervjun, informationen om att de fick avbryta sin medverkan när de ville.
- Konfidentialitetskravet som innebär att alla uppgifter forskaren får tillgång till ska ges största möjliga konfidentialitet och förvaras säkert. Respondenterna i en undersökning har rätten att behålla sin integritet och ska få vara anonyma genom hela forskningsprocessen. Det är därför inte med några namn i denna studie utan deltagarna nämns som "respondent 1, respondent 2" osv.
- Nyttjandekravet som innebär att de insamlade uppgifterna endast får användas för forskningsändamålet. Respondenterna delgavs denna information och respondenterna har samtyckt till att delta. I informationen fick respondenterna vetskapen om att de har möjlighet att ta del av resultatet och att de får läsa den färdigställda uppsatsen.

Genomförande

Studien påbörjades med sökning av relevant litteratur i form av böcker, vetenskapliga artiklar och rapporter inom området. Relevant litteratur söktes bland annat via ERIC, Campbell Library, Google Scholar och Libris. Sökorden som användes var *Autismspektrumtillstånd*, *AST*, *ASD*, *Autism Spectrum Disorder*, *teacher*, *methods*, *learning*, *metoder*, *pedagoger* och *lärare*. Jag har även tittat på det material som jag själv arbetat med på skolan och material som andra lärare som jag har kontakt med, använder sig av. Forskningsöversikter inom autismspektrumtillstånd från 2010 och senare ingick i sökningen. Tillvägagångssättet för intervjuerna började med att rektorerna på skolorna i den valda kommunen kontaktades för att fråga om de ville ställa upp på intervjuer samt några av deras anställda. När jag hade fått klart för mig vilka intervjupersonerna var så kontaktades de per mail för att förklara syftet med studien, försäkra deras anonymitet och delge dem intervjuguiden så de fick förbereda sig inför intervjutillfället. Därefter bestämdes tid och plats för intervjuerna och det var respondenterna som bestämde vart och när intervjuerna skulle äga rum. Intervjuerna genomfördes en person i taget och spelades samtidigt in. Det var bara en intervju per dag för att ge tid till att transkribera och reflektera intervjun innan det var dags för nästa intervju. Intervjuerna spelades in just för att det kunde vara svårt att hinna med att anteckna allt vid alla frågor och svar. Det var också bra att, som intervjuare,

vara mer närvarande i samtalet och kunna lyssna aktivt för att kunna ställa relevanta följdfrågor.

Analysmetod

Bryman (2011) skriver om att det tar tid att transkribera texter så intervjuerna genomfördes restriktivt med tiden, cirka 30 minuter, beroende på hur mycket intervjupersonen hade att berätta. I denna studie transkriberades materialet succesivt efter varje intervjutillfälle för att arbeta klart med en intervju i taget och precis som Bryman påvisade så tog det tid att transkribera. Att transkriberingen gjordes löpande var för att underlätta för min egen förståelse för materialet samt för att det inte skulle bli för allt för svårt att sätta mig in i materialet efter de avklarade intervjuerna.

En tematisk analysmetod användes för bearbetningen av empirin. Analysarbetet började med att intervjumaterialet lästes igenom igen för att skapa en helhetsbild av intervjuerna. Därefter gick jag in på djupet i materialet för att hitta likheter och skillnader i pedagogernas svar, efter återkommande teman samt vilken generell kategori informationen är exempel på. När intervjuerna och transkriberingen var klara så analyserades datan som hade utvunnits och presenterade det som var relevant i resultatdelen.

Tillförlitlighet

Bryman (2011) skriver att vissa forskare har föreslagit att kvalitativa studier ska bedömas och värderas utifrån helt andra kriterier än de som kvantitativa forskare använder sig av. Bryman nämner två författare, Guba & Lincoln, som menar att det är nödvändigt att specificera termer och metoder för att etablera och bedöma kvaliteten i kvalitativ forskning som utgör alternativ till det som begreppen reliabilitet och validitet står för. Guba & Lincoln i Bryman (2011), föreslår tillförlitlighet och äkthet som grundläggande kriterier. Tillförlitlighet består av fyra delkriterier; trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och en möjlighet att styrka och konfirmera (s.354).

- Trovärdighet omfattar att säkerställa att forskningen har utförts i enlighet med de regler som finns och att man förmedlar resultatet på riktigt sätt för att säkerställa att forskaren uppfattat allt på rätt sätt. I studien beskrivs vald metod, urval och genomförande för att trovärdigheten ska uppfyllas. Intervjufrågorna var relevanta till syftet och undersökningen handlade om pedagogernas egna upplevelser då de arbetade med elever inom autismspektrumtillståndet.
- Överförbarhet handlar om meningens hos eller betydelsen av den aspekt av den verklighet som studeras. Utifrån metodvalet och med intervjuguiden som bilaga kan läsaren se vad i studiens resultat som är överförbart.
- Pålitlighet avser ett granskande synsätt och att man säkerställer att det skapas en tillgänglig och fullständig redogörelse av alla faser av forskningsprocessen (Bryman, 2011).Handledare och studiekamrater har kontinuerligt använts som granskare under arbetets gång.
- Möjlighet att styrka och konfirmera innebär att forskaren försöker säkerställa att denne har agerat i god tro. För att uppfylla detta kriterium har jag undvikit att påverka utförandet av och slutsatserna från en undersökning med personliga värderingar eller teoretisk inriktning.

Resultat

I denna del presenteras resultatet från intervjuerna med pedagogerna. Det var sex stycken pedagoger som intervjuades varav två elevassistenter, en speciallärare, två lärare och en rektor, som har jobbat som lärare och som fortfarande jobbar som lärare vid behov. Resultatet valdes att kategoriseras till tre olika teman, som framträtt under bearbetningen och under kodningen av datamaterialet. Dessa teman knyter an till studiens frågeställningar. Redovisningen av pedagogernas svar benämns i den löpande texten som Respondent 1, Respondent 2 osv och i citat som R1, R2 osv. Respondenterna fick den siffran i ordningen som de intervjuades i.

Presentation av pedagogernas tidigare erfarenheter

Samtliga respondenter hade erfarenhet av att arbeta med elever inom autismspektrumtillståndet och majoriteten svarade också att det fanns minst en i varje klass med denna problematik. Respondenterna hade från ett år till över tjugo år inom yrket och hade därför olika mycket erfarenhet men samtliga pratade om hur mycket mer arbete det var när det nu krävdes att skolorna arbetade efter "En skola för alla" - där alla elever ska inkluderas och att undervisningen ska anpassas efter varje elevs specifika behov.

Respondent 6, som hade minst erfarenhet inom yrket, kom ihåg själv när hon gick i skolan. Då fanns det flera Särskilda Undervisningsgrupper, SU-grupper, Särskola och andra skolklasser där elever fick gå. Hon hade ingen i sin klass, på 24 elever, som ingick i Autismspektrumtillståndet och mindes heller inte att det fanns någon i en annan klass på den skolan hon gick i. I den klass som hon jobbade i nu så fanns det minst sju stycken, som hade färdiga diagnoser, utav totalt 25 elever.

"Jag har ingen utbildning för det jobbet jag har, mer än Barn- och Fritidsprogrammet på gymnasiet och jag jobbar som elevassistent i en lågstadielklass. Det är ett väldigt roligt yrke och jag trivs kanonbra. Jag är helt självlärd och har fått testat olika sätt för att det ska fungera tillsammans med eleverna. Jag önskar att jag skulle få gå några vidareutbildningar för att utvecklas mer (R5)."

Utbildning

Lärarna som intervjuades har gått, går och ska gå olika utbildningar för att anpassa utbildningen för elever inom autismspektrumtillståndet och annan problematik men de två assistenter som intervjuades hade inte fått ta del i denna utbildning än. Samtliga respondenter ansåg att det var viktigt med utbildning och vidareutbildning för all personal som jobbade inom skolan men särskilt när de jobbade med elever inom autismspektrumtillståndet. Enligt respondenterna så skiljde det sig från skola till skola, även fast det var i samma kommun, beroende på om respondenterna fick delta i kurser och i utbildningar. En del rektorer var väldigt generösa med utbildningar medan andra var mer restriktiva med vidareutbildning. En respondent (3) sa att det kunde vara bra om några från skolan först fick gå en utbildning, istället för att anmäla hela personalstyrkan, för att se om utbildningen var något att ha. En del utbildningar var bara repetition på det som de redan har deltagit i eller det som de redan hade kunskap om.

"Vår kommun har satsat väldigt mycket på fortbildning och alla skolor ska gå tre olika fortbildningar; En skola för alla, ICDP och NPF. Jag har bara gått två av delarna än och tyvärr har det inte varit något nytt för mig än men jag hoppas att den tredje delen är mer lärorik (R3)."

"Vi går en tredelad utbildning, En skola för alla, ICDP och NPF, men jag önskar att vi skulle få gå utbildning inom iPads. Alla elever från F-4 har en egen iPad nu och de äldre eleverna ska få till hösten. Men jag anser att kommunen gjorde fel när de delade ut iPads till eleverna för vi i personalen borde ha fått våra först och en ordentlig utbildning inom användandet av iPads i undervisningen för det är ett enormt bra verktyg för många (R1)."

Sammanfattning

Alla respondenter såg relevansen i en utbildning/vidareutbildning för alla som jobbade inom skolans värld. Respondenterna ansåg att man aldrig slutade att lära sig och att man alltid kunde lära sig något nytt av andra. Det var viktigt att låta personalen fortbilda sig och uppdatera sig för forskningen går ständigt framåt. Genom ett bredare perspektiv så skulle respondenterna få ny kunskap som sin utsträckning gav breddad teoretisk kunskapsbas och nya perspektiv.

I den valda kommunen satsade skolorna och politikerna på ett övergripande utvecklingsprojekt som hette "En skola för alla". Det betyder att kommunen skulle verka för ett inkluderande synsätt som bygger på ökad kompetens och ett effektivare resursfördelningssystem. Det skulle i sin tur leda till högre resultat vilket var kommunens målsättning. Kommunens ambition var att alltid utgå ifrån varje elevs olika förutsättningar och behov. Respondenterna nämnde flera vidareutbildningar som kommunen hade satsat på för sin personal, "En skola för alla, ett vägledande samspel kallat ICDP (International Child Development Programme) – som innebar att stödja och främja psykosocial omsorgskompetens bland personal och NPF (Neuropsykiatriska funktionshinder) som var en introduktionskurs till att känna igen och få förståelse för neuropsykiatriska funktionshinder som till exempel Autismspektrumtillståndet (AST) såsom ADHD, Aspergers syndrom och Autism.

Metoder som underlättar undervisningen

Här redovisas respondenternas svar om vilka metoder de har använt i arbetet med elever inom autismspektrumtillståndet och hur de har kommit fram att dessa metoder fungerade och inte fungerade. Samtliga respondenter svarade att detta fanns väldigt många olika metoder som man kunde använda sig av i arbetet med elever inom autismspektrumtillståndet men att man var tvungen testa sig fram för att ha sett vilken metod som fungerade bäst. Respondenterna beskrev också hur undervisningen gick till under en skoldag för eleverna inom autismspektrumtillståndet. Det som underlättade för eleverna var hur man som pedagog jobbade med olika metoder.

Repetition

Alla respondenter nämnde vikten av repetition. Respondent 1 berättade också att det var viktigt att känna av vad som fungerade för eleven och att man fick testa olika metoder för alla elever var olika. Alla respondenterna sa att när man jobbade med elever inom autismspektrumtillståndet, så bör man vara nästan övertydlig och väldigt rak på sak. Det gick inte att försöka linda in det som ska bli sagt utan det skulle berättas direkt.

"Det tråkiga fungerar här. Vi arbetar mycket med repetition och liknande läroböcker. Vi har ett stort kopieringsunderlag. Vi gynnas över alla nyanlända som har kommit till Sverige för i och med att de har

gjort det så har det tagits fram mycket mer läromedel och vi använder oss av det. Läromedlen är nästan övertydliga och är väldigt rakt på sak och det gillar vi här (R4)".

Merparten av respondenter nämnde också att det var viktigt för eleven att den kände till sin diagnos och hade en förståelse för den. Respondent 1 nämnde att på deras skola arbetade de med Snubbeltråden, ett skrivhäfte där eleven fick svara på olika frågor, fick fakta över sin diagnos och lärde sig varför den agerade som den gjorde vid sina utbrott mm.

Respondent 4 jobbade i en specialskola som hade inriktningen autismspektrumtillståndet och där det bara ingick elever med den problematiken där. En del av eleverna hade flera diagnoser såsom autism, ADHD, Asperger, språkstörningar mm.

"Det är en liten skola med elva elever som uppdelade i låg- och mellanstadium. Vi följer samma läroplan som Grundskolan och vi har fler lärare och personal än en vanlig klass. Alla elever har egna platser. Vi visar väldigt mycket med bilder och samma bilder går igen på morgonmötet som vi har varje morgon. Det är väldigt viktigt att vara tydlig och strukturerad. Repetition är A och O. Det är viktigt att prata lugnt och sakligt. Man ska gå rakt på sak och man ska absolut inte väva in orden (R4)."

Struktur

Samtliga respondenter nämnde hur viktigt det var med struktur, ordning och reda samt hur svårt det var när dagen inte blev som man hade tänkt sig från början, till exempel när det blev brandövning osv. Respondent 3 nämnde att hon alltid hade samma struktur under en lektion, med genomgång, grupparbete eller enskilt arbete osv.

Eftersom eleverna inom autismspektrumtillståndet inte är flexibla så är det väldigt svårt när skoldagarna blir avbrutna av t.ex. Lucia, Talangjakt, brandövning mm. Jag är ensam med eleverna och har då fått testa vad som fungerar bäst i gruppen. Jag ignorerar fel beteenden och uppmärksammar rätt beteenden, annars skulle jag få tjata ihjäl barnen (R3)."

Tekniska hjälpmedel

Tydliga instruktioner och genomgångar använde sig alla respondenter av. Respondenterna använde också bildschema på tavlan och/eller på elevers bänkar så att alla såg klart och tydligt vad som hände under dagen. Det fanns väldigt många hjälpmedel som pedagogerna kunde använda sig av men det kunde vara svårt att hitta rätt. Pedagogerna fick testa flera olika hjälpmedel för att ha sett vad som var användbart. De lyssnade också på kollegor vad de använde. Respondent 2 berättade om iPad som de flesta elever i låg- och mellanstadiet i den valda kommunen använde sig av i undervisningen och det var ett väldigt bra hjälpmedel för elever inom autismspektrumtillståndet. På iPaden fanns det inläsningstjänst, rättstavningsprogram, kalkylator och inspelning av bild och ljud. Samtliga respondenter nämnde andra hjälpmedel såsom Talsyntes, talböcker, laptop, AMIS och inlästa läromedel.

"Vi använder oss mycket av Inläsningstjänst. Eleverna lyssnar då på böckerna, samtidigt som de läser i dem. Inläsningstjänst kommer mer och mer och det är ett riktigt bra redskap att använda sig av. Man kan också önska en speciell bok så läser Inläsningstjänst in den. Tekniska hjälpmedel kommer mer och mer. Men den viktigaste metoden som vi jobbar med är "En till en" – det är oerhört viktigt att se den enskilda eleven (R4)."

"Vi anpassar lektioner för eleverna inom autismspektrumtillståndet. Vi hjälper även eleverna med tekniska hjälpmedel, anpassat material i form av penngrepp och förstorade texter. Vi har även specialanpassade arbetsplatser, utrymmen, toaletter mm. Brandutgångar måste vara anpassade så att

eleverna kan ta sig ut på ett säkert sätt och speciella rutiner kring detta är upprättade. Våra insatser som vi gör är anpassade till varje elevs behov (R2)."

Sammanfattning

Alla respondenter pratade om hur viktigt det var med ordning och reda, med struktur och tydlighet. Det fanns väldigt många metoder som man kunde använda sig av och man var tvungen att testa flera olika innan man hittade rätt. Det kunde också skilja sig väldigt mycket från elev till elev så man var tvungen att tänka på att alla var olika. Struktur och ordning var två återkommande områden som respondenterna angav som viktiga i arbetet med elever inom autismspektrumtillståndet. Det fanns väldigt många olika hjälpmedel som pedagoger kunde använda sig av i arbetet med elever inom autismspektrumtillståndet. Tekniska hjälpmedel var väldigt användbara och pedagogerna var tvungna att testa sig fram för att hitta det bästa hjälpmedlet. Repetition var någonting som var återkommande i arbetet med elever inom autismspektrumtillståndet. Det var viktigt som pedagog att vara rak och tydlig för att eleven inom autismspektrumtillståndet skulle förstå och inte bli förvirrad.

Samarbeten

I detta tema berättade respondenterna om alla olika samarbeten som ägde rum i arbetet med elever inom autismspektrumtillståndet. Samtliga lärare berättade hur viktigt det var med assistenter till eleverna inom autismspektrumtillståndet. De två respondenterna som arbetade som assistenter ansåg att de gjorde ett viktigt jobb, dels för eleven men också för läraren och den övriga klassen. Respondenterna nämnde också det täta samarbetet mellan kollegorna och hur de hjälptes åt i planeringen av lektioner osv. Samtliga respondenter sa också att det var viktigt att välkomna nya pedagoger och att de tacksamt tog emot lärarstudenter och praktikanter. En respondent, nr 3, berättade när hon hade fått en lärarkandidat som verkligen var på fel plats och det slutade med att hon fick fråga kandidaten om hon verkligen ville jobba som lärare.

"Jag har inte så mycket erfarenhet då jag inte har jobbat så länge inom skolan men under den korta tiden som jag har varit här så har jag lärt mig otroligt mycket. Jag har fått väldigt mycket tips och råd från mina kollegor hur jag ska bemöta dessa elever och jag har fått mycket litteratur som jag läser och använder mig av. Skulle jag inte haft en sådan tur med mina kollegor så skulle jag nog famla i mörkret fortfarande. Alla elever är olika och det är viktigt att se varje enskild elev för den som den är (R6)."

Åtgärdsprogram

Alla respondenter arbetade mer eller mindre med åtgärdsprogram och respondent 5 nämnde det täta samarbetet med Elevhälsan, framförallt psykologen, som hon hade. De tog, tillsammans med klassläraren och specialläraren, fram material som hon kunde jobba med tillsammans med de berörda eleverna.

"Vi anpassar insatserna till varje elevs behov. Insatserna vi gör finns beskrivna i elevens åtgärdsprogram som skrivs och utvärderas var sjätte till åttonde vecka. Om insatserna fungerar fortsätter vi med dessa men om utvecklingen inte går framåt så måste vi fundera kring de insatser som vi gjort och vad det är som inte gör att det inte har gett ett positivt resultat. Då förändrar vi och förbättrar och skriver nytt åtgärdsprogram som beskriver nya insatser (R2)."

Assistenter

Flera av respondenterna, som var lärare, önskade fler assistenter i klasserna. I vissa klasser skulle det behövas två assistenter utöver klassläraren. Respondent 3 berättade hur gärna hon önskade en assistent men aldrig hade fått en då det var besparingar i skolan samt att hennes elever som var i behov av assistent inte var utåtagerande och inte slås utan att de eleverna var mer introverta men som det var nu så gavs assistent endast till de elever som slås.

"Vi använder oss av olika metoder såsom Belöningar, Pass till pass, Pauser, Stege och Hela dagen där vi har fått testa vad som fungerar för de olika eleverna. Metoderna fungerar en period men sen får man testa något nytt. Men för att dessa metoder ska fungera fullt ut så är det väsentligt med en assistent för man kan inte släppa hela klassen för att eleven inom autismspektrumtillståndet behöver en paus. En assistent kan underlätta massor (R1)."

"Jag har sett vilket stort behov det är av fler assistenter i klasserna. Om nu skolorna ska jobba enligt "En skola för alla" och dess premisser så måste ju eleverna i behov av särskilt stöd få just det. Klasserna blir större och större, behoven blir fler och fler samtidigt som läraren ska göra mycket mer administrativt utöver "att lära ut"(R6)."

Relationen mellan pedagog och elev

Samtliga respondenter berättade att det var viktigt att lära känna sina elever, men främst eleverna inom autismspektrumtillståndet. Fick man deras tillit så underlättade det för pedagogen, eleven och klasskamraterna. Respondenterna nämnde också att det var viktigt att hela klassen fick känna att den var en grupp och att det var viktigt att jobba med gruppstärkande uppgifter. Respondent 3 berättade att ju större eleverna blev, desto mer medvetna blev de. Hon var väldigt tydlig med att elever var på olika sätt och att man som person tyckte att det var olika jobbigt med olika saker. Men som alla respondenter uttryckte så var alla olika och alla är lika värda.

"Målet är vad eleven ska göra och relationen med eleven är så viktig. Lär känna eleven, se vad eleven orkar, gå efter humöret, ta korta pauser om det behövs men det viktigaste är planeringen. Den är A och O. Eleverna måste veta direkt vad som händer under dagen (R5)."

"Allt hjälper, i en eller annan form. Lite insatser i taget. Det är mycket mer jobb med en elev inom autismspektrumtillståndet. Man måste ha en tydlig struktur och bemötandet är extremt viktigt. Eleverna behöver mycket stöd för att arbetet ska bli gjort. Man behöver en assistent för att klara det dagliga (R1)."

Föräldrakontakt och myndighetskontakt

Samtliga pedagoger argumenterade för hur viktigt det var med en god föräldrakontakt och det underlättade oerhört i arbetet med eleverna inom autismspektrumtillståndet. Respondenterna nämnde också att det var viktigt att sätta sig in i arbetet med olika myndigheter för när man arbetade med elever inom autismspektrumtillståndet så hade man också tät kontakt med Habiliteringen, Elevhälsan, Psykiatripartners m.fl.

"Jag pratar mycket med eleverna och enskilt med eleverna inom autismspektrumtillståndet. Jag har föräldrakontakt per sms men är det något utöver det vanliga så ringer jag föräldrarna (R3)."

"Vi har även samverkan med SPSM, Specialpedagogiska Skolmyndigheten, för att få råd och stöd i arbetet med elever inom autismspektrumtillståndet. Vi samarbetar även med Habiliteringen, Psykiatripartners och Elevhälsan rörande elevernas utveckling (R2)."

"Vi vill helst inte ha lov, studiedagar och helgdagar för det bryter det fyrkantiga, strukturen som är så viktig. Det är viktigt med måendet för eleverna. Vi använder oss av loggbok som tas med till skolan varje dag och som skickas hem efter varje skoldag. Vi har väldigt mycket föräldrakontakt och samarbete med Habiliteringen. Men det som underlättar mest är metoderna (R4)!"

Sammanfattning

Respondenterna ansåg att om man använde sig av bra metoder så underlättade det enormt mycket för eleverna inom autismspektrumtillståndet. Relationen mellan pedagog och elev var väldigt viktig och man borde som pedagog sträva efter att lära känna eleven. En pedagog borde också ha en sund och fungerande relation till elevens föräldrar för man hade nästan daglig kontakt. Pedagoger hade också möten med många andra myndigheter och instanser som alla gemensamt arbetade för att underlätta skolgången för eleven. I arbetet med elever inom autismspektrumtillståndet var man som pedagog tvungen att ha kontakt med väldigt många olika människor och alla skulle arbeta för samma sak och det var elevens välmående.

Diskussion

Syftet med den här studien har varit att beskriva pedagogernas upplevelser i undervisningen av elever inom autismspektrumtillståndet.

Alla respondenter pratade om hur viktigt det är med ordning och reda, med struktur och tydlighet. Det finns väldigt många metoder som man kan använda sig av bland annat tekniska hjälpmedel. Det kan också skilja sig väldigt mycket från elev till elev så man är tvungen att tänka på att alla är olika. Struktur och ordning är två återkommande områden som respondenterna angav som viktiga i arbetet med elever inom autismspektrumtillståndet. Det är viktigt som pedagog att vara rak och tydlig för att eleven inom autismspektrumtillståndet ska förstå och inte bli förvirrad. Respondenterna nämnde också vikten av repetition.

Respondenterna anser att om man använder sig av gynnsamma metoder så underlättar det enormt mycket för eleverna inom autismspektrumtillståndet. Relationen mellan pedagog och elev är väldigt viktig och man bör som pedagog sträva efter att lära känna eleven. En pedagog bör också ha en sund och fungerande relation till elevens föräldrar för man har nästan daglig kontakt. Pedagoger har också möten med flera andra myndigheter och instanser som alla gemensamt arbetar för att underlätta skolgången för eleven. I arbetet med elever inom autismspektrumtillståndet är man som pedagog tvungen att ha kontakt med väldigt många olika människor och alla ska arbeta för samma sak och det är elevens välmående.

Av resultatet har det framgått att det finns behov av vidareutbildning av pedagogerna men då i form av mer tid för att skapa kontinuerligt samspel mellan kollegor och andra involverade i skolans värld. Pedagogerna sitter på väldigt mycket erfarenhet och kunskap själva som skulle vara väldigt givande att dela med sig av. En del pedagoger kan, precis som i Lee, Yeung, Tracey och Barkers (2015) studie, uppfatta vissa typer av särskilda behov som mer utmanade och det är därför viktigt att utbilda varandra i hur pedagogen kan arbeta med dessa elever. Majoriteten av elever utbildas i den allmänna skolmiljön, oavsett problematik och med anledning av detta borde en kontinuerlig samverkan mellan pedagoger finnas.

Ingen av mina respondenter nämnde evidensbaserade metoder som Alexander, Ayres och Smith (2015) skriver om i sin studie och det är en studie som pedagoger inom skola och förskola kan ta del av. Dessa metoder kan leda till förbättringar i livet för elever inom autismspektrumtillståndet, deras familjer, deras lärare och skolkamrater och det är viktigt för alla inblandade. EBP används i liten grad i Sverige men forskning tyder på att trenden är på uppåtgående. Vince Garland, Holden och Garland (2016) nämner att en av utmaningarna för lärare som undervisar inom autismspektrumtillståndet är att genomföra evidensbaserade metoder med trovärdighet. Det är väldigt viktigt när man arbetar som pedagog med elever inom autismspektrumtillståndet, att skapa trovärdiga relationer med eleverna så pedagogen måste vara nästan övertydlig i sitt arbete och väldigt rak på sak.

Eisenhower, Bush och Blacher (2015) påpekar i sin studie att kvaliteten på tidiga relationer mellan elev och lärare spelar en viktig roll i processen för unga elever inom autismspektrumtillståndet och mina respondenter nämner det samma. Eftersom det inte finns en handbok som passar alla elever så är det viktigt att man i verksamheten har en röd tråd och att man har en strategi för varje elev och det är därför väldigt viktigt att acceptera eleven som den är men pedagogen får inte acceptera ett oacceptabelt beteende. Ett

förtroende och ett fungerande samarbete mellan skola och hemmet bör finnas för att hitta en balans mellan skolan, skolarbete och fritiden.

I resultatet framkommer det att det är viktigt med struktur och förutsägbarhet för att eleverna inom autismspektrumtillståndet ska klara skolgången. Samtidigt måste pedagogerna hela tiden testa olika metoder för att se vad som fungerar för just den eleven och efter en tid så kanske inte det fungerar längre utan pedagogen måste komma på något nytt. Det blir väldigt tidskrävande för pedagogen och för eleven. Eleven får ständigt testa nya sätt att jobba på. Tidig intensiv beteende intervention (EIBI) är en behandling av AST som Reichow et al (2014) nämner i sin studie. Det är en studie som pedagoger i förskolan och pedagoger i de tidiga åren i grundskolan borde ta del av för ju tidigare eleven får behandling desto bättre är det för eleven.

I arbetet med elever inom autismspektrumtillståndet är det viktigt med pedagogens kompetens och attityd, hur personalen bemöter eleverna, tid och personella resurser och att eleverna känner sig trygga och har tillit till personalen vilket underlättar elevernas lärande. Vidare är det viktigt att ständigt vidareutbilda personalen. Pedagogerna arbetar ständigt med bedömning av sina elever och de strävar efter att alla elever ska klara kunskapsmålen. För att elever inom autismspektrumtillståndet ska klara kunskapsmålen så är det extremt viktigt med tidiga insatser för att dessa elever ska ha en ärlig chans. Elever inom autismspektrumtillståndet har ofta svårare att förstå vetenskap/vetenskapliga texter på grund av den omfattande grundkunskap som krävs tillsammans med svårigheter att förstå abstrakt språk och bildspråk och det finns hjälpmedel som Knight et al (2015) nämner i sin studie och dessa hjälpmedel kan främja läsning för alla elever. Det här är ett väldigt intressant forskningsområde och pedagoger bör få vidareutbilda sig inom denna studie.

Tidigare forskning visar att antalet elever inom autismspektrumtillståndet ökar (Alexander et al., 2015; Luey, 2014; Paynter, 2015; Vince Garland et al., 2016; WHO, 2016) . Det är många utredningar och bedömningar som dessa elever ska genomföra för att få rätt till stöd, assistent, anpassad skolgång mm och det är samtidigt viktigt att utbilda personalen, eleven och föräldrarna inom problematiken för att tillsammans arbeta främjande för eleven. Enligt Lgr11 så är lärarna skyldiga att anpassa undervisningen efter elevernas behov och förutsättningar oavsett om eleven har en diagnos eller inte (Skolverket, 2015a).

Skolverket (2015a) skriver:

Skollagen föreskriver att utbildningen inom varje skolform och inom fritidshemmet ska vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas. Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen. En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla (s.8).

Det finns mycket forskning som behandlar vilka metoder som är bra för att utforma arbetsmiljön för elever inom autismspektrumtillståndet men det finns dock ingen korrekt mall som passar alla dessa elever utan detta är något som måste utformas efter varje individ (Paynter, 2015). Det är också viktigt att diskutera hur långt inkluderingen av elever inom

autismspektrumtillståndet sträcker sig och på bekostnad av vad. Skolans uppdrag är att ge alla elever den hjälp de behöver för att nå målen och detta ska enligt riktlinjerna ske i klassrummen. Vi måste acceptera att människor är olika och har olika förutsättningar. Det är viktigt att arbeta inkluderande i så stor utsträckning som möjligt men det får aldrig ske på bekostnad av en elevs välmående.

Alla medlemmar i samhället bör ha möjlighet att få stöd i att uppnå sin potential och gör man dessa tidiga investeringar minskar behovet av långsiktig social finansiering (Luey, 2014). En assistent kan underlätta, inte bara för eleven inom autismspektrumtillståndet, utan också för klassen och läraren. Assistenten kan hjälpa till att notera när eleven börjar bli trött och behöver jobba med något annat eller ta en paus. Assistenten kan hjälpa eleven socialt på rasterna genom att vara med i leken och fungera som en förebild och som ett bollplank samt att iakttä samspel och hjälpa till att lösa eventuella konflikter och förhindra slagsmål. Successivt ska assistenten försvinna ur elevens närhet så eleven lär sig att klara sig själv. Detta är ingen lätt uppgift. Även om många assistenter gör ett värdefullt, om inte ett ovärderligt jobb, så behöver assistenten handledning och vidareutbildning. Förutom att assistenten och eleven ska fungera ihop så ska assistenten även ingå i lärarlaget både i skolan och på fritids. I studien fanns det två respondenter som arbetade som assistenter och de nämnde hur viktigt samarbetet mellan assistent och lärare är, för att dagen ska fungera för eleven.

Det är viktigt att skolan erbjuder varje elev en trygg miljö och att man som pedagog utgår ifrån det friska hos eleven och inte lägger för mycket tid på det avvikande beteendet. Det är även viktigt att omgivningen får en ökad förståelse för elevens svårigheter och hur man bemöter eleven på ett lämpligt sätt. Det är inte bara viktigt för individen att klara skolan, det finns även ett arbetsliv efter skolan.

Precis som Power och Costley (2014) så anser jag att barn och ungdomar ska få möjligheter att skaffa positiva kamratrelationer i säkra, stimulerande och ickedömande miljöer för det är viktigt för alla, med eller utan diagnoser, att få sunda kompisrelationer.

Som resultatet visar så finns det väldigt många olika metoder och sätt som pedagogerna arbetar med hos eleverna inom autismspektrumtillståndet och resultatet visar också att det finns flera utvecklingsområden. Forskningen går ständigt framåt och det är viktigt att hålla alla pedagoger à jour med det senaste materialet och kontinuerligt erbjuda vidareutbildning och kompetensutveckling.

Resultaten visade också att de flesta pedagoger anser att de tre vidareutbildningar som kommunen erbjöd inte ger pedagogerna någon direkt ny information och kunskap. Man kan därför se över vad man erbjuder för utbildning, jämföra vad pedagogerna tidigare deltagit i samt jämföra hur man arbetar i andra kommuner i Sverige. Man kan ta efter andra kommuner, göra samma satsningar som i sin tur leder till högre kompetens.

Slutsats

Av studiens resultat och tolkning har jag dragit slutsatsen att pedagogerna använder sig av väldigt många olika metoder, som individanpassas efter elevernas behov. Att förvänta sig att hitta en metod som hjälper för all problematik för en elev inom autismspektrumtillståndet har inte varit min avsikt. Olika metoder kan vara lämpliga för olika former av problematik och metoderna som undersökts ställer olika krav på kunskap och förberedelser.

Metoddiskussion

Jag anser att svaren från respondenterna var användbara och det fanns inte mycket bortfall så det blev en ansenlig storlek på gruppen med respondenter.

Metoden som användes var kvalitativa semistrukturerade intervjuer och personligen så anser jag att den intervjuformen var rätt metod att använda och den formen gjorde att det kändes avslappnat både hos pedagogerna och hos mig. Metoden i sig var givande för att intervjuerna spelades in och det möjliggjorde ett samspel med respondenten. För att inte störa respondenterna i deras arbetstid så fick de själva välja dag, plats och tid.

Anledningen till att semistrukturerade intervjuer valdes för den här studien var för att målet med studien var att undersöka respondenternas upplevelser i undervisningen av elever inom autismspektrumtillståndet och försöka beskriva, förklara och tolka dessa upplevelser. Det gjordes enklast med intervjuer där respondenterna fick berätta fritt om sina upplevelser och inte med enkäter eller observationer som ofta består av fasta frågor och fasta svarsalternativ. Eftersom jag redan har kopplingar till det berörda ämnet så finns det en risk att mina kunskaper har påverkat resultatet, samtidigt som det även kan ha bidragit till en enklare kommunikation med respondenterna då mina tidigare erfarenheter tillfört en ökad kunskap inom ämnet.

Framtida forskning

Det hade varit väldigt intressant, om tiden hade funnits, till att intervjua föräldrar till barn inom autismspektrumtillståndet. Då hade jag velat få svar på om föräldrarna anser att de får tillräckligt med hjälp och stöd för sitt barn från skolan och kommunen och om föräldrarna känner att skolan och kommunen lyssnar på dem. Om ytterligare tid hade funnits så hade jag gärna gjort observationer under lektionstid för att få se hur pedagogerna arbetar.

Jag hade vidare velat intervjua politiker för att få mer kunskap och information om "En skola för alla" samt annan vidareutbildning som kommunen erbjuder pedagogerna.

I studien intervjuades endast pedagoger i olika skolor i södra Sverige som jobbar enligt "En skola för alla". Jag vet inte hur man arbetar på andra skolor runt om i Sverige. En framtida forskning skulle vara att forska i andra kommuner hur de arbetar med elever inom autismspektrumtillståndet, vilka metoder de använder och hur en skoldag ser ut hos dem. Det skulle också vara spännande att forska vidare om hur man arbetar i andra länder med elever inom autismspektrumtillståndet.

Vidare vet jag inte hur skolorna/kommunen arbetar med externa aktörer så som SPSM (Specialpedagogisk skolmyndighet), BUP och habiliteringen. Det hade varit väldigt intressant att vidareutveckla mitt arbete inom det och få utökad kunskap om det.

Det rapporter i Sverige som tyder på att elever inom autismspektrumtillståndet inte klarar skolgången. Varför är det så och hur kan vi förhindra det? Autism- och Aspergerförbundet (2016) har gjort en skolenkät som påvisar att det är en hög skolfrånvaro bland elever inom autismspektrumtillståndet. Några av de allvarligaste skälen till frånvaro handlar om bristande autismkompetens hos pedagogerna, anpassning av skolmiljön, bristande stöd i lärandesituationer och i sociala situationer. Det är hög tid att dessa rapporter tas på allvar för bristerna får allvarliga konsekvenser för elevernas hälsa och möjlighet till ett bra liv i framtiden.

En forskningsfråga är varför fler och fler diagnostiseras inom autismspektrumtillståndet och inom annan problematik? Blir människor sjukare nu och vad beror det på eller har människor ignorerat problemen förut och blivit mer uppmärksamma nu?

Ytterligare en fråga som jag skulle ha velat ha svar på när datan insamlades är *"Vad skiljer det att arbeta med elever med eller utan diagnoserna?"* Det är en fråga som jag som förälder vill ställa just för att få veta hur pedagogerna arbetar med alla elever, inte bara elever med någon form av diagnos. Studien har lärt mig väldigt mycket om stödinsatser, olika diagnoser och hur komplicerat läraryrket är och jag hyser stor respekt för alla som arbetar inom yrket.

Avslutande reflektioner

En svårighet med att skriva uppsatsen ensam är att jag inte har kunnat dela mina tankar och idéer med någon. Det hade underlättat avsevärt om vi hade varit två. Denna undersökning har gett mig utökad kunskap om autismspektrumtillståndet som jag inte hade innan detta arbete påbörjades. Nu har jag större insikt om vad autismspektrumtillståndet är samt vilka olika metoder och hjälpmedel som man kan använda sig av i arbetet med elever inom autismspektrumtillståndet. Sannolikheten att någon gång komma i kontakt med elever inom autismspektrumtillståndet är stor. Då är det bra att ha denna kunskap med sig om hur man ska gå tillväga. Kunskapen som jag har fått i detta arbete kommer jag ha stor nytta av i mitt framtida yrkesmässiga uppdrag.

Men vad händer om eleverna inom autismspektrumtillståndet inte får det stöd som de behöver? De riskerar utanförskap, sämre ekonomiska förutsättningar då de har svårare att komma in i arbetslivet, sämre självkänsla och de självmedicinerar ofta med droger och självskadebeteende. En av mina respondenter nämnde detta problem. Hon anser, precis som jag, att alla elever inte klarar sig utan någon form av assistent. Dock bör pröva detta från fall till fall. Alla människor är olika och alla klarar inte målen i livet som finns satta för dem utan de behöver hjälp för att inte bli "hemmasittare" utan utbildning, pengar och vänner.

Enligt Luey (2014) så är examensfrekvensen i eftergymnasial utbildning 20 % för elever inom autismspektrumtillståndet. Hjälper man eleverna långsiktigt så bör antalet elever inom autismspektrumtillståndet som tar examen öka avsevärt och man minskar då en långsiktig social finansiering.

Det har varit intressant att genomföra intervjuer inom detta spännande område. Det har gett mig ny information. Mitt arbete är en viktig sammanställning för rektorer och politiker när de till exempel beslutar om att genomföra "En skola för alla". De olika metoder som används av pedagoger i skolan är även värdefull att känna till för andra professioner och framtida arbetsgivare till de elever som nu går i skolan. Lyfter man blicken lite till så är mitt ämne en samhällsfråga – alla har lika mycket värde och ska ha samma möjlighet att lära, det ger livskvalitet.

Referenser

Ahrne, G. & Svensson, P. (2001). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Alexander, J.L., Ayres, K.M. & Smith, K.A. (2015). Training Teachers in Evidence-Based Practice for Individuals with Autism Spectrum Disorder: A Review of the Literature. *Teacher Education and Special Education*, 38(1), 13-27. doi: 10.1177/0888406414544551

Autism- och Aspergerförbundet. (2016). *Medlemsundersökning om skolgången*. (Rapport 20160317 från Autism- och Aspergerförbundet). Stockholm: Demoskop. Nedladdad 20160418 från:

<http://www.autism.se/rfa/uploads/nedladningsbara%20filer/Skolg%C3%A5ngen%20f%C3%B6r%20barn%20med%20autism%20och%20Aspergers%20syndrom%20-%20Rapport2016.pdf>

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Carlsson Kendall, G. (2011) *Snubbeltråden*. Tillgänglig från:

<http://www.provivirus.se/pdf/Snubbeltraden.pdf>

Eisenhower, A.S., Bush, H.H. & Blacher, J. (2015). Student-Teacher Relationships and Early School Adaption of Children with ASD: A Conceptual Framework. *Journal of Applied School Psychology*, 31(2), 256-296. doi: 10.1080/15377903.2015.1056924

Knight, V.F., Wood, C.L., Spooner, F., Browder, D.M. & O'Brien, C.P. (2015). An Exploratory Study Using Science eTexts with Students with Autism Spectrum Disorder. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 30(2), 86-99. doi: 10.1177/1088357614559214

Lee, F.L.M., Yeung, A.S., Tracey, D. & Barker, K. (2015). Inclusion of Children with Special Needs in Early Childhood Education: What Teacher Characteristics Matter. *Topics in Early Childhood Special Education*, 35(2), 79-88. doi: 10.1177/0271121414566014

Luey, J. (2014). Participating, Navigating and Succeeding with Autism Spectrum Disorder in the Ontario Postsecondary Education System. *College Quarterly*, 17(4), 1-15. Tillgänglig från:

<http://www.eric.ed.gov/contentdelivery/servlet/ERICServlet?accno=EJ1058113>

Patel, R. & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.

Paynter, J.M. (2015). Assessment of School-Aged Children with Autism Spectrum Disorder. *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools*, 25(spec iss 1), 104-115. doi: 10.1017/jgc.2015.2

Power, A. & Costley, D. (2014). Preservice Teachers' Learning among Students with Autism Spectrum Disorders. *Australasian Journal of Special Education*, 38(1), 34-50. doi: 10.1017/jse.2014.6

Reichow, B., Barton, E., Boyd, B. & Hume, K. (2014). *Early Intensive Behavioral Intervention (EIBI) for Young Children with Autism Spectrum Disorders (ASD): A Systematic Review*.

Tillgänglig från: <http://www.campbellcollaboration.org/lib/project/338/>

Reichow, B., Steiner, A. & Volkmar, F. (2012). *Social Skills Groups for People Ages 6 to 21 with Autism Spectrum Disorders (ASD)*. Tillgänglig från:

<http://www.campbellcollaboration.org/lib/project/148/>

Skolverket. (2014). *Arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2015a). *Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmen 2011 reviderad 2015*. Stockholm: Ordförandet. Tillgänglig från:

<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2575>

Skolverket. (2015b). *Skollagen*. Tillgänglig från:

<http://www.skolverket.se/regelverk/skollagen-och-andralagar>

Socialstyrelsen. (2010). *Barn som utmanar. Barn med AD/HD och andra beteendeproblem*.

Tillgänglig från: <http://www.socialstyrelsen.se/lists/artikelkatalog/attachments/17951/2010-3-6.pdf>

Specialpedagogiska skolmyndigheten. (2013). *Kartläggning av läromedelsbehov för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar*. Tillgänglig från:

https://www.spsm.se/PageFiles/13786/Npf_rapport_rev.pdf

Vetenskapsrådet. (2011). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vince Garland K.M., Holden, K. & Garland, D.P. (2016). Individualized Clinical Coaching in the TLE TeachLivE Lab: Enhancing Fidelity of Implementation of System of Least Prompts among Novice Teachers of Students with Autism. *Teacher Education and Special Education*, 39(1), 47-59. doi: 10.1177/0888406415600769

World Health Organization, WHO. (2016). *Autism Spectrum Disorders*. Tillgänglig från: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/autism-spectrum-disorders/en/>

Bilaga 1

Intervjuguide:

- Hur länge har du arbetat som pedagog och vilka är dina huvuduppgifter?
- Har du gått någon specialutbildning?
- Har du deltagit i utbildningar/vidareutbildningar inom autismspektrumtillståndet?
- Kan du berätta för mig vilka erfarenheter du har i arbetet med elever inom autismspektrumtillståndet?
- Vad använder du för metoder i arbetet med elever inom autismspektrumtillståndet?
- Hur har du kommit fram till att dessa metoder fungerar/inte fungerar?
- Vad underlättar för eleverna inom autismspektrumtillståndet så att de klarar en skoldag?
- Kan du berätta lite om ditt arbetssätt?